

ارزشیابی تاثیر برنامه آموزشی بر اساس تئوری رفتار برنامه ریزی شده بر عملکرد ایمن کارگران

عیسی محمدی زیدی^۱

امیر پاکپور حاجی آقا^۱

بنفشه محمدی زیدی^۲

چکیده

سابقه و هدف: سازمان‌های بهداشتی رفتار را به عنوان عاملی کلیدی زیربنای بیماری‌های شایع و مشکلات بهداشتی امروزه می‌دانند، در نتیجه برای کاهش خطرات شغلی توصیه می‌شود مداخلات ارگونومی با فعالیت‌های ارتقاء سلامت با هدف اصلاح رفتار ترکیب شوند. این مطالعه با هدف ارزشیابی تأثیر مداخله آموزشی مبتنی بر تئوری رفتار برنامه ریزی شده در بهبود عملکرد ایمن کارگران صنایع چینی شهرک صنعتی قزوین در نیمه اول سال ۱۳۸۹ طراحی و اجرا شد.

مواد و روش‌ها: تعداد ۷۵ نفر کارگر در هر یک از گروه‌های مداخله و شاهد در یک کارآزمایی نیمه تجربی تصادفی کنترل شده شرکت کردند. اطلاعات دموگرافیک و داده‌های مرتبط سازه‌های تئوری رفتار برنامه ریزی شده، آگاهی و عملکرد ایمن در آغاز، ۳ ماه و ۶ ماه بعد از مداخله با استفاده از پرسشنامه خود گزارشی و چک لیست عملکرد ایمن جمع‌آوری شد. پانل خبرگان، ضریب آلفای کرونباخ، ضریب آزمون باز آزمون، ضریب کاپا برای تأیید ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار به کار رفتند. مداخله آموزشی به همراه کتابچه در قالب ۴ کلاس آموزشی ۶۰-۴۵ دقیقه‌ای با حضور ۱۵-۸ کارگر در هر کلاس، به شیوه بحث گروهی با تمرکز بر سازه‌های تئوری رفتار برنامه ریزی و اجرا شد، سپس اطلاعات با استفاده از آزمون‌های آماری تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین سنی شرکت کنندگان $31 \pm 7/4$ و ۶۵ درصد آن‌ها مرد بودند. قبل از آموزش بین دو گروه از نظر متغیرهای دموگرافیک و متغیرهای اصلی پژوهش اختلاف معنی‌داری وجود نداشت، اما پس از آموزش یافته‌ها نشان دهنده تغییر معنی‌دار میانگین امتیاز نگرش (از $5/3 \pm 17/2$ به $4/5 \pm 25/6$) ($p < 0/01$)، هنجار انتزاعی (از $2/1 \pm 4/7$ به $1/5 \pm 7/0$) ($p < 0/05$)، کنترل رفتاری درک شده (از $1/1 \pm 2/7$ به $1/6 \pm 6/8$) ($p < 0/01$)، قصد (از $3/6 \pm 8/0$ به $2/8 \pm 10/9$) ($p < 0/05$)، رفتار خود گزارشی (از $1/0 \pm 2/2$ به $1/2 \pm 3/6$) ($p < 0/05$)، آگاهی (از $1/8 \pm 7/0$ به $1/5 \pm 9/8$) و عملکرد ایمن (از $2/1 \pm 8/5$ به $6/3 \pm 1/5$) ($p < 0/05$)، پس از آموزش در گروه مداخله و عدم تغییر معنی‌دار متغیرهای مذکور در گروه کنترل بود.

استنتاج: نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مداخله آموزشی بر مبنای سازه‌های تئوری رفتار برنامه ریزی شده قادر است آگاهی، نگرش، هنجار انتزاعی و کنترل رفتاری درک شده کارگران را درباره رفتارهای نا ایمن تغییر دهد و موجب بهبود عملکرد ایمنی آن‌ها شود. لذا استفاده و کاربرد این الگوی تغییر رفتار در سایر محل‌ها و دیگر مشکلات بهداشت حرفه‌ای توصیه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: آموزش، تئوری رفتار برنامه ریزی شده، عملکرد ایمن، هنجار انتزاعی، کنترل رفتاری درک شده، ارگونومی، کارگر